

LIBRIS

We know
books

MIRCEA ELIADE

**ROMÂNII.
SCURTĂ ISTORIE**

**Prefață de acad. Ioan-Aurel Pop
Președintele Academiei Române**

**Cuvântul editorului și note
de Teșu Solomovici**

**Editura TEȘU
București, 2021**

CUPRINS

Acad. Ioan-Aurel Pop: Prefață	3
Teșu Solomovici: Cuvântul editorului, note.....	9
I. ORIGINE ȘI FORMARE.....	11
II. UN MARE REGAT DACIC	15
III. ÎMPĂRATUL TRAIAN ȘI RĂZBOAIELE DACO-ROMANE.....	19
IV. ROMANIZAREA DACIEI.....	22
V. FORMAREA POPORULUI ROMÂN	25
VI. CARACTERISTILE LIMBII ȘI LITERATURII ROMÂNE.....	31
VII. ZORII ISTORIEI ROMÂNE.....	35
VIII. MOMENTE ESENȚIALE DIN ISTORIA ROMÂNILOR. EUROPA ÎN FAȚA ISLAMULUI.....	39
IX. MIRCEA CEL BĂTRÂN, MARE VOIEVOD AL MOLDOVEI.....	43
X. SPIRITUL DE CRUCIADĂ: ȘTEFAN CEL MARE ȘI ION CORVIN	48

XI. MIHAI VITEAZUL ȘI UNIREA TUTUROR PRINCIPATELOR ROMÂNE.....	59
XII. PREGĂTIREA PERIOADEI MODERNE. ȚĂRILE ROMÂNEȘTI ÎN SECOLUL AL 18-lea.....	64
XIII. TUDOR VLADIMIRESCU. ALEXANDRU IOAN CUZA. RĂZBOAIELE PENTRU INDEPENDENȚĂ	67
XIV. REGELE CAROL I ȘI INDEPENDENȚA ROMÂNIEI	69
XV. REGELE FERDINAND ȘI MAREA UNIRE. REGELE CAROL al II-lea. REGELE MIHAI I. MAREȘALUL ION ANTONESCU	71
XVI. VIAȚA SPIRITUALĂ A ROMÂNILOR	75
XVII. CELE DOUĂ MITURI ALE SPIRITUALITĂȚII ROMÂNEȘTI.....	79
XVIII. CARACTERISTICILE FUNDAMENTALE ALE CULTURII ROMÂNE	83
XIX. PERSONALITĂȚI MARCANTE ALE CULTURII ROMÂNEȘTI.....	88
CRONOLOGIE ISTORICĂ SUMARĂ.....	94

ORIGINE ȘI FORMARE

Sub semnul lui Zalmoxis

Românii provin din două mari popoare ale antichității: Geto-Dacii și Romanii. Geții sau, cum îi numeau romanii, Dacii făceau parte din marea familie tracă, puternic legată de istoria antică și de religiile arhaice ale Eladei. Sosiseră în regiunile carpato-dunărene la sfârșitul perioadei neolitice, cu vreo 2000 de ani înainte de Hristos.

Dacia a devenit curând vestită din pricina extraordinarei bogății a solului și subsolului său. Pe câmpiile sale fertile a progresat rapid agricultura; dealurile subcarpatice erau propice creșterii animalelor; pescuitul era abundent în lacurile Dunării și în lagunele din delta acesteia; sarea și aurul erau ușor de găsit și în așa cantitate încât, după ce a cucerit Dacia, Împăratul Traian a suprimat impozitele din întregul

Imperiul Roman pentru că numai venitul minelor de aur din Transilvania era suficient pentru a acoperi „lipsurile” bugetului.

Datorită bogățiilor sale, Dacia era una din regiunile cele mai populate din lumea antică. Puțin înainte de cucerirea romană, viitoarea „Dacia Felix” a devenit California vremii sale.

Pe lângă aceste bogății materiale, Geto-Dacii erau un popor sănătos, harnic, viteaz și credincios. Toți autorii clasici mărturisesc cât de profundă și de sinceră a fost viața lor religioasă. Istoricul antic Herodot (IV, 93) spunea: „Geții au fost oamenii cei mai viteji și cei mai drepți dintre Traci” (fără îndoială din cauza credinței lor în nemurirea sufletului). „Geții au fost oamenii cei mai viteji ai antichității, datorită nu numai virilității trupului lor, ci și

datorită învățăturilor lui Zalmoxis, venerat de ei: considerau că moartea este doar o schimbare a sălașului; de aceea erau gata mai degrabă să moară decât să întreprindă vreo călătorie" (Împăratul Iulian, Caes, 327).

Disprețuirea morții și a suferințelor, ca și credința în nemurire erau elementele caracteristice ale religiei geto-dace. Lumea antică a fost atât de impresionată de această idee de a da prioritate aspectului spiritual, încât până și Platon o citează drept exemplu, spunând că Zalmoxis recomanda discipolilor săi: „după cum nu trebuie să încercăm a vindeca ochii fără să vindecăm capul, ori capul fără să ținem seama de trup, tot astfel nici trupul nu poate fi însănătoșit fără suflet.” (Charmides, 156).

Oamenii de știință nu au căzut încă de acord dacă Zalmoxis a fost un zeu al Cerului sau al Pământului.

Totuși un lucru este cert: înalta spiritualitate a cultului său.

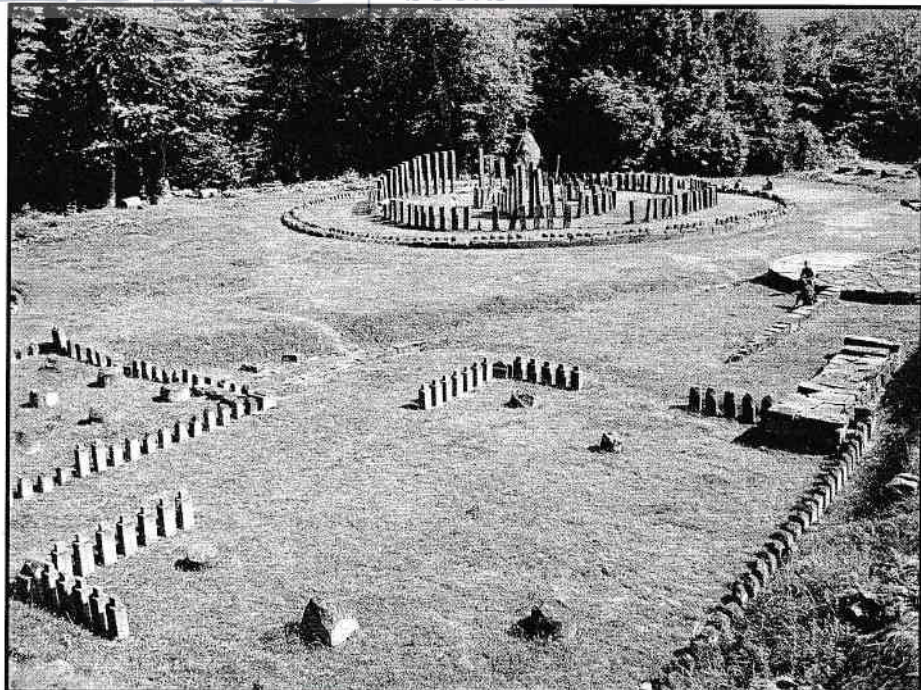
Zalmoxis nu avea nici temple nici icoane. Era venerat pe dealuri și munți, iar locul suprem al cultului său pare să fi fost pe unul din vârfurile

cele mai înalte ale Carpaților. Istoricul antic Strabon se miră de viața dură, frugală și ascetică a Geto-Dacilor, influențați de doctrina lui Zalmoxis.

Acele triburi guvernate de șefi, care uneori reușeau să supună întreg poporul sau majoritatea lui, trăiau în sate sau în mici târguri. Deși civilizația dacă a fost cu precădere agricolă, o parte din popor se ocupa cu fabricarea vaselor, prelucrarea lemnului, extragerea și prelucrarea metalelor.

Geto-Dacii erau blonzi și de statură mijlocie. Își lăsau să crească barba și părul. Nobilii foloseau un fel de bonetă; ceilalți purtau capul descoperit. Tipul lor fizic și veșmintele lor caracteristice – cămașa largă, care le ajungea până la genunchi, -încinsă cu un brâu, mantie pe spate, legată cu o fibulă - s-au păstrat până în zilele noastre în basoreliefurile de pe faimoasa Columnă a lui Traian, în Forul Roman. Ba încă mai pot fi văzute și astăzi la țărani români, în special la cei ce trăiesc în regiunile carpatice ale Transilvaniei.

Timp de aproape 2000 de ani, Dacii au rămas legați de

*Ruine ale sanctoarelor de la Sarmisegetuza,
Capitala Daciei în anii regilor daci Burebista și Decebal*

pământul patriei fără a emigra niciodată: s-ar putea spune că sunt un produs al acestui sol care îi alimenta și pentru a cărui apărare au fost întotdeauna gata să-și dea viața. Și acesta pentru că mereu alte popoare, lacome de bogățiile Daciei, îi invidiau teritoriul.

Mai întâi Cimerienii la începutul primului deceniu înainte de Hristos; puțin mai târziu, în secolul al VII-lea,

Sciții de limbă iraniană, (Cita-iranienii), care au adus influența binefăcătoare a Orientului Apropiat; prin anul 1000 î.e.n., triburi aparținând civilizației hallstato-ilirice și italo-vilano-viene venite din Occident, au deschis drumul romanității occidentale care urma să sosească după câteva secole.

În sfârșit, altă influență occidentală foarte importantă a fost cea exercitată de către Celți

și de civilizația lor, la sfârșitul secolului al IV-lea (La Tene).

Dar toate aceste popoare au sfârșit prin a fi asimilate de geto-daci. Cultura Dacilor a câștigat din aceste contacte - la început de luptă, apoi pașnice și fecunde.

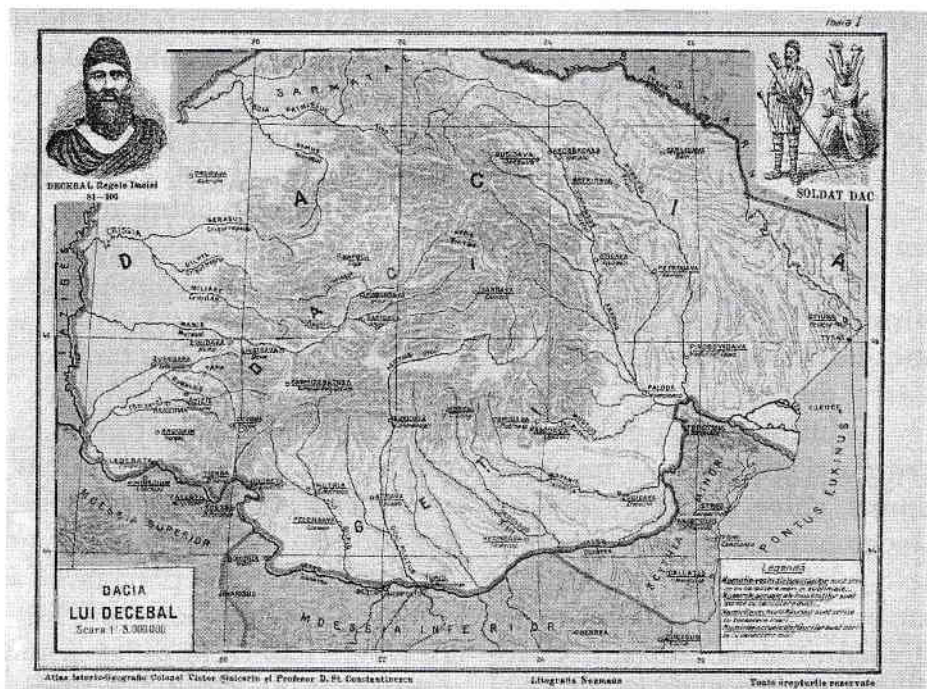
Cu cinci secole înainte de Hristos, Dacia întreținea relații comerciale și culturale destul de importante cu Elada; la porturile Mării Negre (Ponto Euxino) și ale Dunării, înflorea deja diverse colonii grecești. Totul contribuia să facă din Dacia punctul de contact dintre lumi diferite: nu numai la frontiera între Asia și Europa (pentru că Europa, din punct de vedere geografic, se termină la Nistru), ci și încrucișarea dintre marile curenți culturale dintre Occident și Orient.

Și tocmai aici, în Dacia, a fost locul unde istoria a început primele fuziuni ale Orientului cu Occidentul: Cimerienii, ve-

niți de la Marea Caspică, cu Villanovienii, care provin din Italia; Citairanienii cu Celții etc. Aceste curenți și influențe ale Orientului și Occidentului s-au ciocnit și s-au încrucișat pe deasupra Geto-Dacilor, care au rămas în țara în care trăiseră atâtea secole, asimilând tot mai multe triburi.

În această atitudine se vede deja o anticipare a istoriei patetice a poporului român. Ca și înaintașii lor Geto-Daci, Românii au suferit, de la nașterea lor, o serie de invazii mult mai sălbatice decât cele ale proistoriei și diverse influențe contradictorii, uneori chiar ostile. Dar poporul român rămâne fidel și legat de pământul lui, fără a-l abandona nici în împrejurările cele mai tragice, acceptând influențele și invaziile fără a-și pierde substanța etnică, stilul său, tonul vieții, autentica personalitate fizică și morală.

UN MARE REGAT DACIC

Din istoria antică a Geto-Dacilor se cunosc câteva episoade. În anul 514 î.e.n., Darius, regele Perșilor, a pătruns în Dobrogea cu o armată puternică, îndreptându-se către țara Sciților.

Toate triburile trace pe care le-a întâlnit și s-au supus, impresionate de trupele sale numeroase; numai Dacii i-au

opus rezistență în lupte crunte. (Herodot).

Și Alexandru cel Mare s-a apropiat de Dacia. În anul 333 î.e.n., a traversat Dunărea și a cucerit un oraș al Geților; dar a rămas aici doar 24 de ore, din cauza răscoalelor câtorva cetăți grecești, încă insuficient supuse și nu s-a mai întors, fiind cucerit de visul de a domina Asia.

Istoricii greci înregistrează de asemenea nume și fapte ale unor regi daci, deși foarte puțini. Acest fapt este, într-o oarecare măsură, de neînțeles; doar cei care au vreo legătură cu grecii sau cei care în mod direct au amenințat lumea elenă își văd scrise numele în istoriografia greacă. Din fericire, Grecii au reținut în memoria lor lucruri mult mai prețioase: nu au uitat de Zamolxis, nici virtuțile Dacilor, nici orizontul lor spiritual, extraordinar de vast și de pur.

Într-adevăr, există lucruri mai importante - am putea spune chiar decisive - decât documentele referitoare la faptele unui personaj sau altul, la amănuntele unei bătălii sau ale prăbușirii unei dinastii: dovezile vieții spirituale și culturale ale unui întreg popor; documentele pe care preistoria, arheologia și etnologia le descoperă și le interpretează.

Un simbol, un mit, un anumit mod de viață reconstituit cu ajutorul unor vase și unelte domestice sunt infinit mai semnificative, deoarece cu aceste documente impersonale se poate aduce din nou la viață o cultură și descifra sensul spiritualității unui popor.

Primul rege al Geto-Dacilor, al cărui nume se găsește înregistrat de către istoricii greci, a fost Dromihetes. A întreprins mai multe bătălii cu Macedonienii și a reușit chiar să captureze pe regele lor Lisimah, precum și o întreagă armată, în anul 292 î.e.n. După Dromichetes, și din cauza invaziei Celților, regatul dacic a intrat într-o perioadă de tulburări interne. Numai două secole mai târziu Dacia a atins o putere și un prestigiu fără precedent sub domnia lui Burebista (secolul I î.e.n.). Burebista a reușit să unifice toate micile provincii geto-dace, astfel încât regatul său s-a extins până în Balcani și Boemia, până la Tisa și Bug. Orașele grecești ale Mării Negre l-au recunoscut ca suveran și el însuși s-a considerat destul de puternic pentru a interveni în luptele interne ale Romei. Armata lui Burebista era considerabilă; se putea calcula la 200.000 de oameni.

Motiv pentru care Romanii au început să se neliniștească. Cezar s-a gândit să organizeze o expediție împotriva lui Burebista, dar a murit înainte de a o realiza. Din fericire pentru Roma, Burebista a murit la puțin timp după

Cezar și regatul dacic a fost împărțit între succesorii lui.

În acest timp, conflictul dintre Roma și Dacia a devenit inevitabil. Romanii se aflau din secolul I î.e.n. pe malul drept al Dunării. Comerțul și cultura Romei pătrunseseră în Dacia chiar înainte de această dată. Gloria Romei fascina acel popor agricol, care ducea o viață simplă și aspră. Uneori atracția era prea puternică și Dacii traversau Dunărea și invadeau noua provincie romană Moesia, așa cum s-a întâmplat în anii 69 și 85 e. n. Împăratul Domițian a întreprins atunci o serie de operațiuni contra Daciei, care au avut rezultate dezastruoase.

Gubernatorul Moesiei, Oppius Sabinus, a căzut prizonier, iar armata lui a fost decimată de luptătorii daci. A doua expediție, sub comanda lui Cornelius Fuscus, a suferit același dezastru.

Numai după oarecare vreme un alt comandant roman, Tettius Julianus, a reușit să-i învingă pe Daci la Tapae, în anul 89 e. n. Dar pacea care s-a încheiat era onorabilă pentru Daci: Domițian s-a angajat să le

Decebal

dea Dacilor meșteri romani și o sumă de bani anual.

În timpul acela în Dacia domnea Decebal, al treilea și ultimul dintre marii regi daci. El posedea o armată bine organizată și numeroase fortărețe din pământ și piatră în jurul capitalei sale, Sarmisegetuza, situată în partea de sud-vest a Transilvaniei, ca și în alte puncte strategice. Decebal introduse în armata lui disciplina și metodele de luptă ale Romanilor.

Datorită acordului său cu Domițian, a primit ingineri și tehnicieni romani, mașini de război etc. Decebal era

unul dintre pușinii barbari care înțelesesă că, pentru a rezista și chiar pentru a învinge puterea romană, exista o singură posibilitate: să asimileze cultura lor. În timpul domniei lui a fost stimulată romanizarea Daciei. Mulți Daci vorbeau latina, limbă destul de cunoscută în Nordul Dunării, chiar în timpul lui Augustus. Prin Roma a circulat până și zvonul căsătoriei Iuliei, fiica lui Augustus, cu tânărul rege dac Cotiso.

Dar victoriile lui Decebal și puterea lui crescândă îi îngrijora pe romani. Acordul stabilit între Dominițian și Regele dacilor nu numai că era umilitor pentru demnitatea romană, ci era și periculos pentru securitatea Imperiului. Pe de altă parte, gloria lui Decebal puneă în pericol prestigiul roman în aceste provincii limitrofe. Un puternic Regat dacic era o tentație nu numai pentru Moesia, ai cărei locuitori se puteau răscula contra Romei, ci și pentru celelalte provincii ale Europei Centrale, Panonia, de exemplu. Din acest motiv, un nou război daco-roman era

inevitabil. De altfel, trebuia avută în vedere și atracția pe care o exercitau bogățiile Daciei asupra sipetelor goale ale Imperiului Roman. Spiritul strategic al Cezarilor Romei a reapărut, în sfârșit, cu Traian, care a hotărât să cucerească Dacia.

„Provincia Daciei - scrie pe drept Constantin Daicoviciu - nu trebuia să constituie un simplu cap de pod, ci o puternică bază bine organizată pentru a asigura romanitatea orientală și a permite expansiunea sa la Nord de cursul mijlociu și inferior al Dunării, prin Marcomania și Sarmania, provincie pe care Marc Antoniu se gândea s-o anexeze Imperiului Roman, continuând astfel tradiția politicii Cezarilor. Într-adevăr, anexarea Daciei nu a fost numai un adevărat beneficiu pentru regiunea balcanică a Imperiului, ci a exercitat o influență fecundă asupra populațiilor barbare din Vestul, Nordul și Estul Daciei, pe care le-a pregătit pentru o nouă existență civilizată, descoperindu-le formele superioare ale culturii romane.”¹

¹ C. Daicoviciu: *Problema continuității în Dacia*, Cluj, 1940, p. 22

ÎMPĂRATUL TRAIAN ȘI RĂZBOAIELE DACO-ROMANE

Împăratul Traian

Unui împărat iberic i-a revenit misiunea de a cuceri și romaniza Dacia: Traian. Acest colon, născut în orașul spaniol Italica, s-a afirmat ca un mare general și ca un împărat inteligent. „Optimus princeps” este titlul pe care i l-a conferit posteritatea. S-a dedicat cu aceeași energie sarcinii de a regenera Imperiul prin intermediul reformelor interne și de a-l întări cu noi cuceriri. Traian a atacat

Dacia numai după ce și-a asigurat pacea în regiunile din cursul superior al Dunării, în Panonia. În anul 101 e.n., a traversat Dunărea și a atacat Dacia cu forțe enorme, care ajungeau la 13 legiuni.

Rezistența Dacilor și a viteazului lor rege Decebal a fost extrem de puternică. Romanii au ieșit învingători la Tapae, dar au suferit pierderi enorme.